

50 éve történt - Életkép diási strandról

2024. július 12-én ismét a diási strand kapta a legtöbb pontot és lett a Balaton legjobb strandja. Félévszázaddal ezelőtt egy hasonló minősítésnél vélhetően az utolsók közt kullogott volna a sok hínár és iszap okán elsősorban. Volt viszont egy egyedülálló hangulata és összetartó csapata.

Nem sokkal azután, hogy a Rubik kocka világhódító útjára indult, a vonyarcvashegyi előjáróságon akként döntöttek, hogy én lehetek a 1974-ben a nyár folyamán, a gyenesdiási un. nagy strandon a mentős és az úszómester.

Vonyarcvashegy volt a székhelyközség, noha Gyenesdiás népesebb volt akkor is.

Addig ezt a feladatot évente más-más helyi lakos látta el, az én esetemben egy folyamat lett belőle, mert az egyetem négy nyarán ott dolgozhattam, közben rengeteg gyermeket tanítottam meg úszni, de ami a legfontosabb öt életmentés részese lehettem és balesetmentes éveket tudhattam magam mögött. Nagyon sok dologra megtanított ez a munka és rengeteg barátot, barátnőt és ismerőst szerezhettem.

Ennek következtében soha sem ismételhettem és halaszthattam vizsgát, hiszen június közepén indult a szezón, igaz nem is mozdulhattam a parttól a nyár folyamán.

Első ízben meg is érkeztem nagy izgalommal 1974. június 22-én reggel 9 órára, amikor közölték, hogy van egy kis probléma, mert Vonyarcvashegyről az új (emlékezetem szerint 15.000.-Ft értékű) egypárevezős csónakot leszállították előző nap és az első lépcső lejáróhoz ki is láncolták, de egy óriási vihar kerekedett délután és az elvitte.

A különös helyzetben Zalay Laci bácsi, a strand vezetője segített, akinek kisujjában volt a Balaton és főleg Gyenesdiás története, - a két világháború között ő volt a körjegyzője a településnek - aki egy különösen nagy tudású, tapasztalt ember volt. (Több, mint 40 éve éppen a Községháza előtt gázolta halálra egy autó.)

Rengeteg történetet hallottam és őrzök tőle a diásiakról, sokat mesélt Gödörházy Antalról, a vándortanítóról, Kárpáti Jánosról, aki 1906-ban létrehozta a fürdőt, a hős Lendvay János kántortanítóról és a település egykori meghatározó személyiségeiről.

Gödörházyról tudom, hogy a XIX. század második felében saját házában illetve a diákok otthonában tanította a betűvetést. A számolást rovásírással oktatta. Utca, alapítvány és szobor őrzi emlékét.

Kárpátiról mesélte, hogy 1891-től egy tanteremben okította a helyi gyerekeket 1925-ig. 20 a gyenesdiási postát vezette és 2 évtizeden keresztül a keszthelyi fürdő úszómestere volt. Balatoni szövetség tagja volt képviselőként és sokat tett a strand valamint a vasútvonal megnyitásáért.

Visszatérve történetemre Zalay Laci bácsi mondta, hogy ne nyugtalankodjak, mert jönnek majd a horgászok és ők megmondják, hogy hol van a csónakom.

Először nem is értettem ezt a biztatást, de aztán az évek során rájöttem, hogy Ságvári, Csanaki Mihály, Kovács, Kandikó, Illés, Soós, Hóbár János urak és a többiek ennek a víznek és különösen az öbölnek a rejtelmeiről mindent tudtak. Érkezett is a víz felől Ságvári Miska bácsi – aki akkor életének 64. évében járt – és mondtam neki a problémát, mire nyugodtan egyetlen adatot kért, hány óra hány perckor ment el a csónak. Amikor ezt megtudtam közöltem vele, ő rögtön számításokat végzett, széljárásokról, szélerősségről, számomra akkor még érthetetlen át fúvásokról, majd pár perc múlva nemes egyszerűséggel és teljes biztonsággal közölte, hogy a csónak Fenékpusztánál, a Zala torkolatánál van, vagy attól 50 méterre lefelé a nádasban Keszthely felé található.

Menjek el és hozzam haza. Elvitt valaki egy Trabanttal és 2 evezővel, valamint rengeteg kétséggel.

Különös izgalommal indultam a két evezővel egy ladikon a Tüskevár című filmből is jól ismert Zala hídtól, de szinte hihetetlen, a csónak pontosan ott volt a torokban jobbra. Aztán visszaveztem vele 90 perces könnyed úton, - amit később többször megismételtünk - majd innentől kezdve elkezdődött a varázslatos feladat ellátása.

Az évek során értelemszerűen mindenkit ismertem a strandon. Fantasztikus emberek fordultak meg a parton, Eszes László (1913-1986), Keszthelyi Szent Miklós temető XXIV/A. parcellájában nyugszik, aki a keszthelyi posta történetét és sok idegenforgalmi érdekességet dolgozott fel. A keszthelyi Premontrei Főgimnáziumban, majd a pécsi Bölcsész Karon tanult. Háború alatt évekre hadifogságba került. A térség értelmiségi körének kimagasló személyisége volt, aki hely történeti könyveket írt a Madách utcai házában.

Hernád Tibor (1921 – 2006) a település díszpolgára, a 8 osztályos iskola megteremtője, aki a gyenesdiási fürdők történetéről írt. 20 éven át az Evangélikus Otthont vezette 1975-ig és közben tanácsstag volt.

Jánosy István író, költő, műfordító, evangélikus lelkész (1909-2006) gyakran lejött a strandra a görög-latin kultúráról mesélt. 2019-ben a településen is megemlékeztek születése évfordulójáról. Besztercebányán született és 2006-ban hunyt el, addig festőművész testvérevel Firincként szólított Ferencsel (1926 – 1983) a nyarakat a Kapernaummal szembeni kis faházaikban töltötték. Ezeket maguk építették és festették kívül-belül. Több, mint két tucat kötete jelent meg és jelentős állami kitüntetésekben részesült. Eszes Lászlóhoz hasonlóan Gyenesdiáson hunyt el Hernád Istvánnal azonos évben 2006-ban. Sírja a gyenesi temetőben található.

A művész világból még megfordult a parton Dr. Cenner Mihály a színművészetin is oktató neves színháztörténész (a Budán található Blaha Lujza színház történeti és színész múzeum egyik létrehozója) és forgatókönyv író. A Thália Színházban, továbbá a Körszínházban is rendező, író, dramaturg Dr. Jósfa György.

A strandi feladatokat egyébként mindössze öten láttuk el, köztük a mindig jó kedélyű Kandikó Vera nénivel, a hihetetlen nagy munkabírású Szakács bácsival. A kikötőnél mindig ott ült dr. Dorsch Miklós, a lóversenyek nagy tudora és Rákossy Tamás bácsi, aki szintén mindent ismert a vízről, lehetett piros jelzés vagy bármilyen, ő azt bátran felülbírált és mondhatom utólag, hogy 90 %-os biztonsággal tette azt. Neki, aki szintén jegyző volt (Baranyában) és Zalay Lászlóhoz hasonlóan 1901-ben született, mindig akadt a fiatalok közül hallgatósága és élményszámba mentek a dzsentrí világról szóló történetei, feleségéről, Médy néniről, mint négy vármegye legszebb hölgyéről beszélt örök életében. Ma már hihetetlen milyen önzetlenül segítettek egy-egy építkezésen munkával, vízzel Kocsis, Menyhárt, Porkoláb, Kránitz, Köhalmi, Kenesei és a Tüttő család tagjai. Sorra épültek a szerény és többnyire kisméretű nyaralók és ne feledjük, hogy a Posta feletti részen csak a „70-es évek legelején lett villany és vízvezeték kialakítva.

Az öreg horgászok, Ságvári és Csanaki bácsi annyira ismerték a vizet, hogy fel sem vetődött, hogy ők olyankor menjenek a tóra, amikor ott pár óra múlva vihar jöhet vagy bármi veszély adódhat.

De pihent a strandon a '70-es évek közepén családjával az olimpiai bajnok öttusázó, a Nemzet Sportolója Balczó András, az 1936-os olimpián súlylökésben induló Horváth István a sokszoros

olimpiai helyezett és 100 m gyorsúszásban Európa-csúcstartó úszó Madarász Csilla, aki 2021. utolsó napján hunyt el és a Szent István Bazilikában nyugszik.

A neves Vaszary család leszármazottja Kati néni, aki sokat mesélt arról, hogy a Madách utcai nyaralójukban a század második és harmadik évtizedeiben megfordult többször Vaszary Piroska színésznő, az író testvére Gábor és a színigazgató János, valamint Uray Tivadar.

Kétszer /1971., 1978./ járt Diáson a magyar Teréz anyja is - testvérének sírja a diási temetőben található - aki lebilincselő történeteket mesélt az indiai emberekről, akik között egyedüli európaiként élt (!) és szolgált Magyarország nagyságú területen több, mint félévszázadon át Indiában.

A Vas megyei Olaszfán született és ott emlékeztek rá és emeltek szobrot neki 100. születésnapján 2021. augusztusában.

A település vezetői közül Balogh Rudolf, Szántó Gyula, Kustos István rendszeresen ellenőrizték a strand működését, ahol nagyon sok gondot okozott a rengeteg hínár és az iszaposodás. Ha teljesen őszinte vagyok, el kell, hogy ismerjem az akkori vízminőség a maival nehezen összehasonlítható. Fakabin sor létezett és 2024-ben bontották le az akkori fából készült főépületet, de egyéb felszerelési tárgyak nem voltak.

A focihoz a kapukat papucsokból, vagy jobb esetben a Balatoni Világos sörös ládáiból képeztük, a vízi fejeléseknél a nádszálak biztosították és a vízminőség alapján nemhogy kék zászló és a mai öt, de valószínűleg alig egy csillag dukált volna, hiszen magas volt az iszap és uralkodott a hínár. /Már 2020-ban, majd 2024-ben is a diásit minősítették a legszebb strandnak a Balatonon./

Felejthetetlenek voltak a – később XX. század és minden idők legjobb magyar férfi kézilabdázójává választott, azóta is itt nyaraló világválogatott – Kovács Péterrel, az NB I/B osztályú Ganz - Mávagban csatárként játszó Végh-el és a helyiekkel, Varga Andrisékkal, Kandikó Imiékkel, Hóbár Péteréssel, Klokniczer Gyuriékkal vívott kiskapus labdarúgó mérkőzések.

A győri NB I-es labdarúgó csapatban középhátvédet játszó Brandisz Miklós és a település akkori helyi büszkesége a 13-szoros magyar válogatott röplabdázó Bokor László (Paprika) ma már a mennyei csapatokból tekinthet az egyre szépülő és bővülő tiszta vizű diási strandra.

Ahová rendszeresen leugrottak a helyi mesterek köztük Kovács József, Papp Imre, Szakály János, a Horváth testvérek Tihamér, Sebestyén és Csongor, Pandur Miklós, Lakics Tamás, és Csanaki Öcsi, a helyi lakosok közül Gép, Szép, Szabó, Kőrösi, Szántó, Soós, Porkoláb, Kocsis, Kenesei család tagjai. Emblematikus alakja volt a településnek Annus néni, aki a mai postáról indulva hordta a leveleket az egész faluban megszokott egyszerű kerékpárján.

A strandi vendégek nagy részét a helyben nyaralóval rendelkezőkön kívül a Magnezit Ipari Művek a téti üdülő és a Kapernaum rendszeresen visszatérő vendégei, diákjai adták, no és a Balaton legcsinosabb hölgyei: színművésztire, jogi karra és orvosira járó tizenévesek.

Név szerint a barnaságban verhetetlen helybéli Lakics Ágnes, Kránitz testvérek, Papp Gyöngyi, a fővárosi Tóth Beáta, nővére Magdolna, Simon Mari, Stefi, Vera, a Bakonyi testvérek, és a néhaiak közül Werner Éva, Mátay Zsuzsa, Dorsch Judit és a Palló lányok.

A celldömölki Somogyi, Bakó, a győri Kőpataki és Lung, a szombathelyi Antoni gyerekek és a tucatnyi művészetekben oly tehetséges nagykanizsai származású Pasqualetti lányok, akiknek Madách utcában élő nagynénje Pintér Eleonóra mindennap úszott a strandon.

A fővárosi festőművész Bíró Gábor, a nagykanizsai középiskolai tanár Bertók úr, Patzkó fiúk, Kovács László, Mohos András, Gerebenics Tamás, Salfay Ernő, Keresztes Zoli a neves keszthelyi háziórvossá váló Gallé Tibor. A győri Hetyési, a budapesti Benyó család tagjai a római történelemben különösen kiművelt néhai fővárosi ügyvéd Dr. Bratiánu Dan László, valamint István és Imre bátyáim mind a strand állandó és rendszeres vendégei közé tartoztak, akik szinte valamennyien ismerték is egymást.

A helyi szórakozást az időnként üzemelő – jelenlegi könyvtár helyén lévő – mozi és mellette akkor vendéglőként működő helységben található zenegép nyújtotta.

A településen akkor meleg ételt egyetlen /!/ helyen lehetett kapni, azon kívül a kiváló szakácsnő, Ságvári Ilus néni néhány éven át még a „60-as években magánkifőzdét működtetett a jelenlegi Kisfaludy utcában, ahol 12-14 forintért lakodalmi ételeket fogyaszthattunk.

A diási strandon a lángosról (1.10.-Ft), a palacsintáról (ízes 1.50.-Ft, túros 2.50.-Ft) az óriási munkabírási Pandurné Ili és lányai gondoskodtak, míg a jó minőségű sült halakat és sülteket a Takács házaspár, Vera és Tibi biztosította, a hűtött italokért (Balatoni Világos, Kanizsai Kinizsi) pedig Nagy Laci bácsi felelt.

A vízen kuriózumnak számított, de még a '70-es évek közepéig megfordultak itt nyugat-német motorcsónakok és általam is kipróbálhatóvá vált a vízisielés, a helyi nyaralók közül a népszerű és bátor Kutrucz Lajos, alias Öcsi „papucs” motorcsónakjával sok emberen segített a nagy viharokban. A vitorláséletben külön jelenség volt a magyar származású, de Karlsruhéban élő néhai mérnök testvérpár Bíró Imre és László, akik 470-es hajóikkal cikáztak a part közelében, de gyakran kiugrottak Keszthelyről az Eszes fiúk is. A helyiek közül pedig kis hajóval Borsos Laci, a Szabó testvérek, Molnár Tibor, valamint a néhai István és testvérei is többször vitorlát bontottak.

Én pedig ezzel a rövid írással emlékezem tisztelettel az egykori helybéli horgászokra, előljárókra, sportbarátokra és nagy tudású és tapasztalatú emberekre, akiktől rengeteget lehetett tanulni, és akiknek többsége ma már a diási és gyenesi temetőben nyugszik.

Iglódi Endre

Utóirat: A két felvételen azon épületek láthatóak, amelyek már a „70-es években is megvoltak.

